

Χάρης Ψάλτης

Αναπληρωτής Καθηγητής Κοινωνικής και Αναπτυξιακής Ψυχολογίας

Τμήμα Ψυχολογίας

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τα τέσσερα διαφορετικά προφίλ Ελληνοκυπρίων όσον αφορά τη λύση του Κυπριακού προβλήματος

Προηγούμενες αναλύσεις του 2007 που σχολίαζαν το προφίλ των διαφορών «λογικών», «προφίλ» ή «θέσεων στο αναπαραστασιακό πεδίο» (Ψάλτης, 2008) απέναντι στο Κυπριακό Πρόβλημα σήμερα έχουν ξεπεραστεί και χρήζουν αναθεώρησης λόγω κυρίων των ακόλουθων παραγόντων: 1) Το άνοιγμα των οδοφραγμάτων το 2003, 2) τη σημαντική διαφοροποίηση του πολιτικού αφηγήματος διαφόρων κομμάτων τα τελευταία 10 χρόνια, 3) την πάροδο του χρόνου και τη σημαντική μείωση του αριθμού των προσφύγων πρώτης γενεάς σε συνδυασμό με το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού συστήματος και ειδικότερα την εκπαιδευτική πολιτική του «Γνωρίζω, Δεν Ξεχνώ, Διεκδικώ», και τη διδασκαλία της Ιστορίας.

Στη βάση μεταβλητών που καλύπτουν βασικά δύο διαστάσεις (ποιότητα δικαιοδικών σχέσεων και θέση σε διαφορετικές προτεινόμενες λύσεις του Κυπριακού) μπορούν να περιγράψουν πλέον τέσσερις διακριτές θέσεις/ομαδοποιήσεις που μπορούμε να ονομάσουμε ως ακολούθως:

- 1) Επαναπροσέγγισης-Ομοσπονδιακής Ρύθμισης
- 2) Ουδέτερη προς Τ/Κ-Ενιαίου κράτους/Αντι-διχοτομική
- 3) Ανομοιογενής προς Τ/Κ-Διχοτομική
- 4) Ξενοφοβική/Ελληνοκεντρική-Αντιομοσπονδιακή

Καταρχήν πρέπει να ειπωθεί ότι και οι τέσσερις ομαδοποιήσεις στην πλειοψηφία τους θα συμφωνούσαν ότι το κυπριακό πρόβλημα θα πρέπει να λυθεί μέσα από ένα συμβιβασμό και απορρίπτουν την ιδέα του ένοπλου αγώνα. Μερικές ακραίες αντιλήψεις που δεν απορρίπτουν την ένοπλη αντιμετώπιση μπορούν να εντοπιστούν μόνο στον σκληρό πυρήνα (σε ένα πολύ μικρό ποσοστό δηλαδή) του ξενοφοβικού/ελληνοκεντρικού-αντιομοσπονδιακού μπλόκ όπου στην πλειοψηφία τους διακατέχονται από αισθήματα μνησικακίας για το παρελθόν και εκδικητικότητας.

Η πρώτη ομαδοποίηση είναι η παραδοσιακή θέση (18.8%) υπέρ της δικαιοδικής συμφιλίωσης με φεντεραλιστικό προσανατολισμό. Η θέση αυτή έχει τα εξής χαρακτηριστικά: Πολύ θετική στάση απέναντι στην άλλη κοινότητα, υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης και ποιοτικής επαφής με την Τ/κ κοινότητα και χαμηλά επίπεδα ρεαλιστικών και συμβολικών απειλών. Σε θέματα ταυτότητας διακρίνεται από μια πιο κυπροκεντρική προσέγγιση. Τα άτομα αυτά θεωρούν ικανοποιητική λύση την ομοσπονδία και το ενιαίο κράτος αλλά απορρίπτουν ξεκάθαρα και τα δύο κράτη αλλά και το στατους κβο. Η πλειοψηφία των ατόμων που βρίσκονται σε αυτή τη θέση πιστεύουν ότι η εκκλησία δεν πρέπει να παρεμβαίνει στα θέματα εκπαίδευσης και συνήθως αποτελείται από πιο μορφωμένα άτομα και άντρες παρά γυναίκες και άτομα μεγαλύτερα σε ηλικία ενώ διακρίνεται για τη σταθερότητα των απόψεων της υπέρ της συμφιλίωσης. Όσον αφορά το ενδεχόμενο λύσης του Κυπριακού προβλήματος στη βάση της ΔΔΟ, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες τρεις ομαδοποιήσεις παρουσιάζει το χαμηλότερο βαθμό ανησυχίας για δυσλειτουργικότητα του κράτους ή παρέμβαση της Τουρκίας στην Ομόσπονδη Κύπρο ή προβλήματα με

τους Τούρκους εποίκους που θα πάρουν την υπηκοότητα του νέου Ομόσπονδου κράτους. Παρουσιάζουν επίσης, μαζί με τη δεύτερη ομαδοποίηση τη χαμηλότερη ανησυχία ότι οι Ε/Κ δεν είναι έτοιμοι για συμβίωση με τους Τ/Κ. Αντίθετα παρουσιάζουν το μεγαλύτερο βαθμό ελπίδας ότι σε περίπτωση λύσης θα εξομαλυνθούν οι σχέσεις με την Τουρκία και θα επέλθει οικονομική ανάπτυξη και ελεύθερη διακίνηση σε όλη την επικράτεια της Κύπρου.

Η δεύτερη θέση (Ουδέτερη προς Τ/Κ-Ενιαίου κράτους/Αντι-διχοτομική) που είναι και η κυρίαρχη (43.1%) διατηρεί ουδέτερη στάση προς τους Τ/κ, και ουδέτερα επίπεδα ποιοτικής επαφής και εμπιστοσύνης προς τους Τ/κ (αν και έχει ιδιαίτερα αρνητική στάση προς τους Τούρκους εποίκους). Αν και διατηρεί ψηλά επίπεδα ρεαλιστικών και συμβολικών απειλών ωστόσο η θέση τους στις πιθανές λύσεις του Κυπριακού δείχνει ότι ενώ βλέπουν ως ιδεατή λύση του κυπριακού το ενιαίο κράτος ωστόσο είναι έτοιμοι να αποδεχτούν ως συμβιβασμό την ομοσπονδία και απορρίπτουν ξεκάθαρα τα δύο κράτη (το 90% της ομάδας αυτής). Κάποια από αυτά τα άτομα (το 1/3 περίπου) αποδέχονται το στατους κβο αλλά οι περισσότεροι το απορρίπτουν. Όσον αφορά το ενδεχόμενο λύσης του Κυπριακού προβλήματος στη βάση της ΔΔΟ, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες τρεις ομαδοποιήσεις παρουσιάζει ένα προφίλ παρόμοιο με αυτό της επαναπροσέγγισης αλλά σε σημαντικό βαθμό ψηλότερη ανησυχία για δυσλειτουργικότητα του κράτους η παρέμβαση της Τουρκίας στην Ομόσπονδη Κύπρο και σημαντικά χαμηλότερο βαθμό ελπίδας ότι σε περίπτωση λύσης θα εξομαλυνθούν οι σχέσεις με την Τουρκία και θα επέλθει οικονομική ανάπτυξη. Αυτή η ομάδα μπορεί να υποδιαιρεθεί περαιτέρω σε κάποιους που υποστηρίζουν την ομοσπονδία είτε ως ικανοποιητική λύση είτε ως λύση ανάγκης (το 63% περίπου αυτής της ομάδας). Αυτά είναι άτομα που υπολογίζονται στο 18%-23% γενικά του εκλογικού σώματος και φαίνεται να επηρεάζονται επίσης από το κλίμα αισιοδοξίας ή απαισιοδοξίας για το Κυπριακό ανα πάσα στιγμή. Αυτή η ομάδα σύμφωνα με άλλη παρόμοια έρευνα του Απριλίου 2017, πριν το Κρανς Μοντανά ήταν έτοιμη να υπερψηφίσει ένα σχέδιο που θα διασφάλιζε ότι η Τουρκία δε θα παρέμβαινε με οποιοδήποτε τρόπο στη νέα ομοσπονδιακή Κύπρο και εξέφραζε θετικά συναισθήματα απέναντι στους Τ/κ, αισθήματα εμπιστοσύνης και ετοιμότητα για συμβίωση. Ωστόσο μετά την κατάρρευση των συνομιλιών και την παρουσίαση της κατάρρευσης από την Ε/κ πλευρά ότι αυτό ήταν αποτέλεσμα της μη ετοιμότητας της Τουρκίας να αφήσουν του Τ/κ να διαχειριστούν τα του οίκου τους με τους Ε/κ φαίνεται ότι κινούνται τώρα σε μια στάση αναποφάσιστου και μεγαλύτερης δυσπιστίας προς τους Τ/κ που φαίνεται να θεωρούνται συνυπεύθυνοι με την Τουρκία για την κατάρρευση των συνομιλιών στο βαθμό που νιώθουν ότι δεν διαφοροποιήθηκαν από την Τουρκία στο Κρανς Μοντανά

Η τρίτη θέση (Ανομοιογενής προς Τ/Κ-Διχοτομική) (18.6%) που φαίνεται να αφορά κυρίως τη νέα γενιά και είναι αποτέλεσμα του παρατεταμένου γεωγραφικού διαχωρισμού έχει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό να αποτελείται από πιο νέα και πιο μορφωμένα άτομα και περισσότερο γυναίκες παρά άντρες και άτομα με χαμηλό συναισθηματικό δεσμό με τα κατεχόμενα. Αν και έχει κατά μέσο όρο ουδέτερα συναισθήματα προς τους Τ/κ διακρίνεται από αρκετή ανομοιογένεια για τα συναισθήματα της απέναντι στην άλλη κοινότητα αφού εντοπίζονται και θετικά και αρνητικά συναισθήματα σε σημαντικό μέρος αυτής της ομαδοποίησης. Παρουσιάζει ωστόσο σημαντική δυσπιστία, αισθήματα συμβολικής απειλής ως διαφορετικότητα από τους Τ/κ και βλέπει με πιο θετικό μάτι τα δύο κράτη ή τη διατήρηση της παρούσας κατάστασης παρά την ομοσπονδία ή ακόμη και το ενιαίο κράτος. Ωστόσο περίπου το 50% αυτής της ομαδοποίησης θα μπορούσε να αποδεκτεί την ΔΔΟ κυρίως ως λύση ανάγκης (κάποιος μπορεί να υποθέσει αν έπαιρνε τη μορφή μιας αποκεντρωμένης ή «χαλαρής» ομοσπονδίας που έχει συζητηθεί πρόσφατα). Εδώ σίγουρα αξίζει σχολιασμού αυτή η θέση σε σχέση με την ηλικιακή διαφοροποίηση και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού συστήματος. Σειρά ερευνών καταδεικνύουν μια

θετική συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και καλής ποιότητας δικαιοδικών σχέσεων και ετοιμότητας για συμβίωση με την Τ/Κ κοινότητα. Δηλαδή όσο μεγαλύτερη η ηλικία τόσο πιο θετικές οι σχέσεις και αντίστροφα, όσο πιο μικρή η ηλικία τόσο πιο αρνητικές οι σχέσεις. Αυτή η σχέση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην απουσία συμβίωσης με την άλλη κοινότητα και σημερινή άγνοια για την Τ/Κ κοινότητα. Αν και υπάρχει μια κυπροκεντρική μετατόπιση στην ιστορική αφήγηση που αποδέχεται αυτή η ομάδα σε σχέση με τους μεγαλύτερους ωστόσο δεν ξεφεύγει από την επίσημη αφήγηση της «Τουρκίας που πάντα είχε στόχο να κατακτήσει την Κύπρο» και με μεγάλη άγνοια των λαθών ή βιαιοτήτων της Ε/Κ κοινότητας απέναντι στην Τ/Κ κοινότητα. Διατηρεί δηλαδή υψηλό αίσθημα μονόπλευρης και άδικης θυματοποίησης και αυτό οφείλεται κυρίως στο περιεχόμενο του «Γνωρίζω, Δεν Ξεχνώ, Διεκδικώ» και της διδασκαλίας της Ιστορίας που οδηγεί σε αυξημένες ρεαλιστικές και συμβολικές απειλές, προκατάληψη και έλλειψη εμπιστοσύνης. Όσον αφορά το ενδεχόμενο λύσης του Κυπριακού προβλήματος στη βάση της ΔΔΟ, σε σύγκριση με τις προηγούμενες δύο ομαδοποιήσεις παρουσιάζει σημαντικά ψηλότερο βαθμό ανησυχίας για δυσλειτουργικότητα του κράτους η παρέμβαση της Τουρκίας στην Ομόσπονδη Κύπρο ή προβλήματα με τους Τούρκους εποίκους που θα πάρουν την υπηκοότητα του νέου Ομόσπονδου κράτους. Παρουσιάζουν επίσης, μαζί με τη τέταρτη ομαδοποίηση το χαμηλότερο βαθμό ελπίδας ότι σε περίπτωση λύσης θα εξομαλυνθούν οι σχέσεις με την Τουρκία και θα επέλθει οικονομική ανάπτυξη και ελεύθερη διακίνηση σε όλη την επικράτεια της Κύπρου. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι σε αυτή την ομαδοποίηση στο μεγαλύτερο βαθμό τη λογική της αποφυγής της συμβίωσης στη βάση του ότι «είμαστε ανέτοιμοι ως κοινωνία, δεν ωριμάσαμε να ζήσουμε ειρηνικά μαζί».

Η τέταρτη και τελευταία θέση (Ξενοφοβική/Ελληνοκεντρική-Αντιομοσπονδιακή) (19.5%) αποτελεί τη συνέχεια του παραδοσιακού Ελληνικού εθνικισμού στην Κύπρο διακρίνεται από ιδιαίτερα αντιτουρκικά και αρνητικά συναισθήματα απέναντι στους Τ/κ (τους οποίους συχνά δε διαφοροποιεί), ιδιαίτερη δυσπιστία, υψηλά αισθήματα συμβολικής και ρεαλιστικής απειλής ως διαφορετικότητας ενδεχόμενα και ανωτερότητας αφού χαρακτηρίζεται από μια γενικευμένη εθνοκεντρική, ελληνοκεντρική και ξενοφοβική αντίληψη. Αντιτίθεται έντονα στην Ομοσπονδία ως λύση του Κυπριακού προβλήματος και θέτει ως ιδεατή λύση του κυπριακού προβλήματος το ενιαίο κράτος ή την «απελευθέρωση» ενώ μια μικρή υπο-ομάδα ακόμη επιδιώκει την ένωση. Ωστόσο σχεδόν τα μισά από αυτά τα άτομα βλέπουν ως δεύτερη καλύτερη λύση τη διατήρηση της παρούσας κατάστασης ή ακόμη και τη λύση δύο κρατών ως λύση ανάγκης για να αποφευχθεί η ομοσπονδία (το 40% περίπου αυτής της ομαδοποίησης). Ας σημειωθεί ότι παρά τα γενικώς αντι-ομοσπονδιακά αισθήματα αυτής της ομάδας το 1/3 θα μπορούσε να αποδεχτεί την Ομοσπονδία ως λύση ανάγκης. Ο μέσος όρος ηλικίας εδώ είναι μέση ηλικία και συνεπώς η θέση αυτή εκτός από τις παραδοσιακές τις ελληνοκεντρικές ρίζες ανατροφοδοτείται και από μικρότερες ηλικίες μέσα από ακραίες εθνικιστικές ομάδες και συνδέσμους φιλάθλων διαφόρων σωματείων. Σε αυτή την ομαδοποίηση επίσης εντοπίζονται και τα πιο θρησκευόμενα άτομα και τα άτομα με την πιο συχνή παρουσία στην εκκλησία οπότε ενδεχομένως να επηρεάζονται και από κηρύγματα στην εκκλησία. Όσον αφορά το ενδεχόμενο λύσης του Κυπριακού προβλήματος στη βάση της ΔΔΟ, δε διαφοροποιείται σημαντικά από την προηγούμενη, διχοτομική θέση, αφού χαρακτηρίζεται επίσης από ψηλό βαθμό ανησυχίας για προβλήματα με τους Τούρκους εποίκους που θα πάρουν την υπηκοότητα του νέου Ομόσπονδου κράτους. Παρουσιάζουν επίσης, χαμηλότερο βαθμό ελπίδας ότι σε περίπτωση λύσης θα εξομαλυνθούν οι σχέσεις με την Τουρκία και θα επέλθει οικονομική ανάπτυξη και ελεύθερη διακίνηση σε όλη την επικράτεια της Κύπρου. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι σε αυτή την ομαδοποίηση στο μεγαλύτερο βαθμό τη λογική της δυσλειτουργίας του Ομόσπονδου κράτους λόγω παρεμβάσεων της Τουρκίας.

Περαιτέρω ανάλυση που αφορά το πως διαφοροποιήθηκαν τον τελευταίο χρόνο με τις «ανεπίσημες» συζητήσεις άλλων μορφών λύσεων αυτά τα προφίλ μπορεί κάποιος να διαβάσει εδώ:
https://ucy.ac.cy/dir/documents/dir/cpsaltis/4_Profiles_GCs_Final.pdf